

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมา และวิถีชีวิต ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันของชุมชนบ้านโนนทัน 2) เพื่อศึกษาสถานการณ์หนี้สิน และเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดภาวะหนี้สินของชุมชนบ้านโนนทัน 3) เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่ทำให้การจัดการหนี้สินที่ผ่านมาไม่สามารถแก้ปัญหาได้สำเร็จ 4) เพื่อศึกษาองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถจัดการปัญหาหนี้สินทั้งในชุมชนและนอกชุมชนบ้านโนนทัน 5) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการปัญหาหนี้สินอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านโนนทัน 6) เพื่อสร้างแบบอย่างครอบครัว และกลุ่มในชุมชนที่สามารถจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหนี้สินได้ ใช้กระบวนการศึกษาแบบมีส่วนร่วม แบบสอบถาม สัมภาษณ์กลุ่ม รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการศึกษาดังนี้

ผลการศึกษาพบว่า บ้านโนนทัน หมู่ที่ 8 ตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น เป็นหมู่บ้านขนาดกลาง ปัจจุบันมีบ้านเรือนประมาณ 200 หลังคาเรือน ชาวบ้านทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก ได้แก่ การทำไร่อ้อย ที่ถือว่าเป็นรายได้หลักของครอบครัว เฉลี่ยปีละประมาณ 2-3 แสนบาท/ครอบครัว ภายหลังจากกระแสการพัฒนาของประเทศไทยที่ส่งเสริมการผลิตเชิงพาณิชย์ เน้นการผลิตเพื่อขาย และกระตุ้นการบริโภค ทำให้วิถีชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงจากการพึ่งตนเอง เน้นการซื้ออยู่ซื้อกินเป็นหลัก สถานการณ์ด้านทรัพย์สินสำรวจ 136 หลังคาเรือนมูลค่า 51,345,504 บาท อันดับหนึ่งคือ บ้าง รองลงมาคือรถยนต์ส่วนบุคคล และรถแทรกเตอร์ที่ใช้ในการเกษตร ซึ่งทรัพย์สินเหล่านี้คิดบนฐานที่มีค่าเสื่อมถอย ยกเว้นที่ดิน อย่างไรก็ตาม ทรัพย์สินบางส่วนยังติดจำนองในธนาคาร จากสถานการณ์ทรัพย์สินที่วิจัยจึงได้ทำการเก็บข้อมูลรายรับ-รายจ่าย ซึ่งเป็นตัวบ่งบอกสถานการณ์ของชาวบ้านได้ โดยเก็บเฉพาะกลุ่มเกษตรกร 63 ราย เป็นเวลา 1 เดือน ปรากฏว่ารายรับส่วนใหญ่มาจากภาคการเกษตรคิดเป็น 286,812 บาท รับจ้าง 74,220 บาท และ กู้ยืม 73,500 บาท ตามลำดับ รวมรายรับทั้งสิ้น 453,032 บาท สำหรับรายจ่าย เกิดขึ้นจากการใช้เป็นค่าน้ำมันและซ่อมรถคิดเป็น 155,024 บาท ค่าอาหาร 123,762 บาท และ การเกษตร 53,927 บาท รวมรายจ่ายทั้งสิ้น 465,016 บาท จะเห็นได้ว่ารายรับกับรายจ่ายไม่สมดุลกัน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องหาเงินอีกส่วนหนึ่งมาใช้จ่าย จากการศึกษาพบว่า แหล่งกู้ยืมของชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นเงินกูในระบบ เช่น ธ.ก.ส ส่วนก้นอกระบบจะเป็นการกู้ยืมญาติพี่น้องกันเอง ส่วนเงินกูรายวันไม่มี อย่างไรก็ตาม ถ้าดูจากรายจ่ายในอันดับสอง เป็นเรื่องค่าอาหาร ซึ่งในความเป็นจริงชาวบ้านสามารถที่จะลดการบริโภค และจัดทำหรือปลูกพืชกินเองได้ อันจะเป็นการลดค่าใช้จ่ายลง ดังนั้น ชาวบ้านจึงร่วมกันวิเคราะห์ถึงสาเหตุและหาแนวทางที่จะแก้ไขปัญหาจึงกำหนดแนวทาง คือ 1.การรวมกลุ่มเป็นจึงหาน้ำมัน อันเนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่ทำ

การเกษตรตลอดปีความจำเป็นในการใช้น้ำมันจึงมีมาก ถ้าทุกคนสามารถที่จะรวมกลุ่มเพื่อจัดซื้อน้ำมัน หรือจัดทำสหกรณ์จะทำให้ชาวบ้านลดค่าใช้จ่ายลงได้ 2.ลดค่าใช้จ่ายอาหารหันมาผลิตเอง โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง 3. การทำเกษตรต้นทุนต่ำและไม่ตามตลาด ผลิตพืชกินและลดพืชขาย แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ทีมวิจัยไม่สามารถพัฒนาตามแนวทางที่วิเคราะห์ได้อันเนื่องจาก การทำอาชีพตลอดปีจึงไม่สามารถทำการวิจัยให้สำเร็จตามระยะเวลาของ สกว. ได้ แต่อย่างไรก็ตาม ทีมวิจัยก็จะทำการพัฒนาชุมชนโดยใช้ฐานข้อมูลที่ศึกษาได้เป็นการแก้ไขปัญหา